

VJENAC

ZABAVI I POUČI.

U Zagrebu 23. lipnja 1877.

Br. 25.

Izlazi svake subote na dva arka. — Godišnja cijena 6 for.; poštom i domaćim u kuću 7 for.
Rukopisi se ne vraćaju.

God. IX.

Bugarska majka.

Po bugarskoj pjesmi I. Vazova.

Ah moj stranče milostivi,
Bog te l' posla medju nas,
Hude muke oganj živi
Da ti javim ovaj čas?

Gle nam jade teške toli,
Suze teći kao grad,
Kako bolnih, kako golih
Davi nas taj ljuti glad.

Imah majka djecu troju,
— Andjeliće mišljah zriet —
Imah liepu kćerku svoju,
Milu kao majski cviet.

Imah krov i kuću tudi,
Bilo barem, živjet gdje;
Utjehom mi bješe trudi,
Moja djeca — blago sve!

Ali dodje porod pakla,
Ja to vidjeh, stranče, ah!
Kako vrag mi djecu zakla,
Kako dom moj bude prah.

Sama, biedna tude živim,
Zahman tražim jadna hljeb;
Da sam živa, još se divim,
Gdje taj crni zieva greb.

Ti u naše dodje strane,
— Pošten ti je obraz tvoj, —
Oh za ove ljute rane
Ima l' liek, zar ima koj?

Stranče moj, što dodje simo,
Misle l' drugdje a o nas?
A tih muka, što trpimo,
Ima l' toga i u vas?

Je l' u tebe kćerka mlada,
Koja, kako gledah ja,
Mrtva u krv svoju pada?
Jesi l' imo poroda?

Djecu svoju zar izgubi,
Ko što ja u jedan čas?
Kako l' zmijski jedu zubi
Srdce majke, gle, pri nas!

Tamo, gdje je danas radost,
Sutra da je plač i strah?
Gdje imetak, dom i mladost,
Za tren da je pepeo, prah?

Ima l' tamo, koji hara,
Krvlju kalja božji hram?
Pliena tražeć sve obara;
I u sela baca plam?

Koj će bolne u grob sgazit?
Žive starce koj će peć?
Trudne majke proburazit?
Ne rodjenu djecu sjeć?

U tudjini ima l' jada,
Kakvi more evo nas?
Stranče dragi, reci sada,
Turaka je l' i kod vas?

Hajdukova draga.

Izborna pripoviest od Ferde Becića. (Fedora Brestova.)

(Dalje.)

Nikola ode, a jadna Anka, ne moguć si više težku
bol suspregnuti, sruši se na kanapet i uze ljuto plakati
krijuć si rubcem razžareno lice. Tetka Mara i Filip
uzeše ju milovati i tješiti, ali poručnik Rade bijaše manje

nježan od njih te progovori glasno: — A šta plaćete,
Anko — nije li vam možda pravo, što se je sve tako
sbilo? — Ili bi vi sad voljeli sjediti uz pretrpani stol
kraj mogeg otca uz pjevanje svatova i svirku veselih

MARIKA, KRALJICA SAMODIVA

PO MOTIVIMA IZ BUGARSKJE NARODNE PJESME

Napisala ANTONIJA K. CVIJIC.

OD visokom šumovitom planinom, iza koje sunce rano legne, brala lijepa Marika, majčina jedinica, neko čudno strano cvijeće. Bilo nalik jedno na bijeli crkveni tornjić, drugo na tursku izvezenu papučicu, treće na šaroliku lepirastu lepezu, a tako čudna lišća i mirisa, da se Marika prigibajući se i berući grohotom smijala. Od slatkog je smijeha pala u travu, i u smijehu se po zelenilu valjala, pa nije spazila, da se primakla dubokoj tamnoj guduri, u kojoj su obitavale samodive. Začuvši u dubini bezbrižan djevojački smijeh ove su se polako lebdeći uzvinule, slađanom parom Mariku omahnule te ju tihom pjesmom uspavale. Kad je tvrdo bila usnula, samodive se stale savjetovati.

Prva će: »Uzmimo Mariku za kraljicu!«

Druća će: »Kako ćemo je uzeti, kad je majci sinak i kćerka!«

Treća će okrutno: »Uzet ćemo je! Majka će vječito za njom kukati, a mi ćemo se tome radovati! Ponedjeljkom kukat će uz korito, utorkom u malenu vrtu, dok plijevi, srijedom u polju, dok kupus sadi, četvrtkom u vinogradu, dok lozu veže, petkom u njivi, dok okapa, subotom kraj vretena, a nedjeljom kukat će najjadnije na groblju iza crkve!«

Prva i druga samodiva kimnule nijemo, da pristaju. Sve tri se sada nadvile nad Marikom pa joj šaptale: »Digni se, Marika, digni se, Tvoja ljepota nije za bugarskog čobana, niti za turskog zulumačara, već je tvoja ljepota, da se sjaji kano kraljica među samodivama!«

Marika međutim snivala slatki sanak. U snu slušala čudno ono cvijeće, bijeli crkveni tornjić, tursku papučicu, šaroliku lepezu i sve druge, kako joj govore: »Marika, u dobar čas susrela si samodive!«

Djevojčice na to protrlje oči, te ugledale bijele vile, kako joj slatko govore: »Marika, idi kući k majci, pa joj reci, da ti je suđeno, da budeš kraljicom samodiva. Ako ti majka brani, tad joj reci: Majko, majčice, tvojoj će kćerci ondje biti lagodnije živjeti nego li u selu. Nikad ne ću prati rubenine, ni plijeviti vrta, ni saditi kupusa, ni vezati loze. Nikad mi žuljevi ne će nagrđiti bijelih ruku, nikad mi danje sunce ne će opaliti bijelog vrata, nit će mi suze bijede nagrđiti očiju!«

Marika se digla kao u omari ne znajući za sebe ni za svoju volju pa je krenula u selo k majci i sve

joj govorila, kako su je samodive bile uputile. Majka na to ljuto propakala i stala jadikovati: »Marika, čedo moje jedino, ne ostavljaj jadne svoje majke!«

No u Marike kano da se okrutilo srce, nije čula ni majke ni njene jadikovke, već odjurila u planinu, gdje su je čekale samodive. One su je mirisom uspavale, bugarsko joj seljačko odijelo skinule pa je zavile u pahuljaste bijele halje. A kad se Marika digla, bila je ljepša od stambulske sultanije, lakša od majčina uzdača i bjelja od gorskog netaknutog snijega. Postala je kraljicom samodiva.

U njenu selu živio mlad čoban, imenom Penčo sa slijepom svojom staricom majkom. Dok bi ona kraj ognjišta sjedjela i prela, a on se s ovcama spremao na pašu, govorila bi mu zabrinuto: »Penčo, sinko, ne tjeraj ovce pod planinu u šumu samodiva i ne sviraj ondje u frulu, jer će te odjednom okupiti samodive i čaroban boj s tobom zameznuti!«

No Penči se prohtjelo boja sa samodivama, stoga je svoje ovce tjerao pod planinu u šumu samodiva, ondje sio pod smreku pa stao tiho i ganutljivo puhati u frulu. Odjednom se pred njime stvorila sama kraljica samodiva. Nad travom lebdeći velikim ga začuđenim očima gledala, sa sviju ga strana obišla, a odjednom u njoj uskrsnule nedavne uspomena iz djevojaštva, i ona tiho ciknula: »Penče!«

No Penčo njen cik nije primijetio, već prekrasnu samodivu, prerusenu u momačko odijelo, posprno promatrao, a onda ju obijesno izazvao: »Maleno momče, ako je u tebe muška snaga, a djevojačka gipkost, ajde da se u hrvanju ogledamo!«

On skočio na noge, odriješio debeli vuneni pojas, bacio u travu svoju šubaru i zasukao rukave bijele košulje. Tad oni zametnuli boj. Hrvali se tri dana i tri noći. Treći je dan Penčo svoju protivnicu gotovo već bio nadvladao, kadno je ona u krajnjem času dozvala svoje sestre samodive pa im šapnula: »Ako mi za vremena ne pomognete, uzalud mi čarna moć, Penčo će me svladati!«

U taj čas digle se samodive u visinu, dugačkom svojom kosom i valovitim skutovima uzvitlale silne oblake, rukama hvatale munje i njima drmale po svemiru, da se pod planinom začulo praskanje i grmljavina. Penčo se odjednom našao usred silne oluje, pred očima mu se smrklo, u ušima mu tutnjalo, a pod nogama mu se zemlja silno tresla od strašne lomljave stabala. Ovce se razbježale u ne-

povrat, a njega dizao težak oblak pa ga odnio nekuda za planinu.

Sedam godina Penčo ovdje boravio među samodivama. Ali nijedne od njih nije mogao nazvati posestrimom, jer bi one svaki dan mijenjale obraz, lik i ruho. Napokon je minulo tih sedam godina nerada i plandovanja, a približavalo se njegovo oslobođenje. Sunce sjalo žarko, a on se zavukao kraj vode u gusto šikarje, da se ohladni, kadno spazi tri mlade samodive, što su došle na vodu, da se okupaju. Uz pjesmu i šalu one se razodijevale, ostavivši na sebi jedino tanano velo djevojaštva, pripasano uz bokove srebrenim pojasom. Najljepša i najmlađa među njima bila je kraljica.

Dok su one po vodi čeprkale, veselo se draškale i vriskale, Penčo se prišuljao, ukrao im halje pa ih sakrio za grm. Tek što je legao kraj vode u travu, one ga spazile, a kad su htjele da pobjegnu, opaze, da im je nestalo haljina.

Prva samodiva zaviknula: »Penčo, mladi pastiru, vrati mi moje ruho, imam maćehu, koja će me ubiti!«

Penčo odvrtao: »Daleko ti je maćeha!«, ali joj je ipak dobacio ruho.

Druga zavapila: »Penčo, lijepo momče, vrati mi moje ruho, imam devetero braće, koji će me ubiti!«

Penčo joj odvrtao: »Daleko su ti braća!« ali joj ipak dobacio ruho. One su se brzo odjenule i za čas iznikle. Preostala samo kraljica. Ona je u pljuskavu valu doplivala do obale, začrnula se dugačkim šašem i momku šapnula: »Penčo, druže iz djetinstva! Vrati mi moje ruho, pa ako te volja, povedi me sa sobom!«

Penčo skočio, dobacio joj ruho, ona se u čas odjenula, stala pred njega, a on ju uhvatio u naručaj te ju je jureći kroz začarani kraj odnio put sela.

Kadgod bi je putem pogledao, činila mu se bliža i ljudskija, dok nije blizu sela poprimila naravni svoj djevojački lik Marike. Prispjevši do njene kuće, našli su vrata zabravljena, a prozore crnim velom zastrte: majci puklo srce od čeznuća za jedinicom. Penčo s lakim svojim bremenom krenuo put crkve, ondje Mariki oko glave ovio nevjestin vjenac, a onda s njome pošao do svojeg doma. — — —

Mlada domaćica nije nikako mogla da privikne kućnom poslu. Vazda bila nujna, nevesela, tiha i zamišljena. Kad bi sunce sjelo za planinu, a mjesčina zasjala, tad bi ona zurila u daljinu kao van sebe.

Jedne ljetne večeri, dok su sjedjeli pred kućom, ona se privinula k Penči pa mu rekla: »Mili moj druže, daj mi jednom zasviraj onako vrelo i zamamljivo kao što nekoć vani na proplanku.«

Penčo sav sretan izvukao iz njedara milu svoju staru frulu, pa zasvirao tako ljupko i žarko kao još nikada za života. Marika stala pred njega, sva natopljena mjesčinom, pridignula skute, tapkala nožicama, bacala ih i džipala kao obijesni dječarac. Penčo zastao pa je pitao:

»Marika, ljubo moja, a zašto ti igraš kao muško, a ne kao žensko?«

»Ne mogu«, odvrati ona zažarenih obraza, »dok mi ne vratiš moje ruho samodive, što si ga stavio pod ključ!«

Penčo othrlio, da joj donese paučinasto ruho, kojim se ona mahom zaodjenula, kosu širom rasplela, cipele izula pa iznova zaplesala. Penčo joj frulao tiho i strasno, zagledavši se u mlaku mjesčinu. I ona se onamo zagledala, ruke čeznutljivo prema visini raskrilila, nožicama po tratini lagano poigravala, sve dalje i dalje, dok nije u svijetloj magli iščezla.

POD VJENČANIM VIJENCEM

Napisao STJEPAN ILLIĆ.

STOJI djevojka svježa i nasmijana kao cvijet obasjan prvim proljetnim suncem i gleda veselo u bučno društvo, koje ju okružuje. Sve joj izgleda preobraženo i ushićeno blaženstvom, koje joj u tim trenucima ispunjuju srce.

Kroz ružičastu prizmu, koja joj zaokupljuje dušu, ona ne vidi, koliko je očiju gleda, u kojima podrhtava divlja iskra zavisti.

Ostavite je na miru. Ona je sretna: ona prvi put u životu okušava sreću. —

Ženik je promatra opojen njezinom mladošću, ljepotom i srećom. Ni on ne vidi, kakovim ga zavidnim okom promatra mladarija, što je ubrao najljepši cvijet: što se osjeća sretnim. —

Eto tako su najljepši časovi u životu čovjeka oni, kad postane potpuno slijep za ljudske strasti, za zavist, mržnju — i uzdigne se visoko nad obični svakidašnji život. —

Ali ti su časovi kratkotrajni kao i vjenčani vjenac djevojački. —